

Praha 3. 6. 2011

19

Nově hlášené nemoci z povolání v roce 2010
Newly notified occupational diseases 2010

Souhrn

Aktuální informace podává přehled o počtu nově hlášených profesionálních onemocnění na území České republiky. Data pocházejí z Národního registru nemocí z povolání (NRNP), jehož je Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR správcem. Zpracovatelem hlášení do registru je Státní zdravotní ústav v Praze. Počet nově hlášených profesionálních onemocnění se oproti předchozímu roku nepatrně snížil o 1,6 % na 1 292 případů, z toho se 1 236 případů týkalo nemocí z povolání a 56 případů ohrožení nemocí z povolání.

Summary

This Topical Information presents a survey of the numbers of newly reported occupational diseases in the Czech Republic. Data are issued from the National Register of Occupational Diseases. Its administrator is Institute of Health Information and Statistics of the CR. The executor of reports is the National Institute of Public Health in Prague. The number of newly reported occupational diseases declined slightly compared with the preceding year by 1.6 % to 1 292 reported cases, from that were 1 236 cases of occupational disease and 56 cases were given the status of endangerment by an occupational disease.

V roce 2010 byl ve srovnání s předchozím rokem zaznamenán nepatrný úbytek počtu nově hlášených případů nemocí z povolání (NzP) o 9 hlášení na 1 236 případů. Výraznější pokles na 56 případů vykazují ohrožení nemocí z povolání, kterých bylo v roce 2009 o 12 hlášení více. Celkem se těchto 1 292 případů nově hlášených profesionálních onemocnění, tzn. včetně ohrožení NzP, týkalo 590 mužů a 460 žen. Z tohoto celkového počtu 1 050 osob připadalo více než jedno hlášené profesionální onemocnění na 207 osob, z toho na 179 osob připadalo po dvou případech, na 22 osob po třech případech, na 5 osob po čtyřech případech a na jednu osobu dokonce 5 případů. Poměr hlášení vůči počtu osob se za posledních pět let ustálil na zvýšené úrovni dosahující přibližně 12 případů v přepočtu na 10 osob s nově hlášeným onemocněním.

Intenzita výskytu NzP se vyjadřuje v přepočtu na nemocensky pojištěné osoby (dále jen pojištěnci) převzaté ze statistiky Pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz ČSÚ. Po výrazném poklesu počtu pojištěnců v roce 2009 o 7 % došlo v roce 2010 k mírnému navýšení na 4 311 tisíc pojištěnců. Počet případů profesionálních onemocnění tak v přepočtu na 100 tisíc pojištěnců, po nárůstu v letech 2007 až 2008 o 13,5 %, mírně poklesl o 3 % z 31 na 30 případů v roce 2010. Dlouhodobě výrazně nižší incidence NzP u nemocensky pojištěných žen, a to až o třetinu hodnoty u mužů v roce 1999, se v roce 2008 téměř vyrovnala. Nyní se opět rozdíl zvětšil a u nemocensky pojištěných mužů byl výskyt NzP o 18 % vyšší než u žen. Následující rozbor se bude věnovat struktuře NzP dle položek Seznamu nemocí z povolání uvedeným v Nařízení vlády č. 290/1995 Sb. v rozšířené podobě o dodatkové evidenční kódy viz seznam uvedený v publikaci SZÚ.

V roce 2010 došlo opět k navýšení výskytu NzP způsobených fyzikálními faktory spadajícími do II. kapitoly seznamu NzP, a to na 15 případů v přepočtu na 100 tisíc pojištěnců. Opět tak byla, kromě roku 2008, dosažena úroveň běžně překračovaná před rokem 1999. Tato skupina NzP tak v roce 2010 dosáhla podílu 53 %. Výskyt NzP způsobených fyzikálními faktory byl u nemocensky pojištěných mužů o 38 % vyšší než u žen, obdobně jako v roce 2008. Nárůst se týkal především položky II.10 seznamu NzP, tj. onemocnění periferních nervů končetin charakteru úžinového syndromu z dlouhodobého nadměrného jednostranného zatížení (DNJZ). Především se jednalo o ženy, u nichž bylo v roce 2010 hlášeno o 57 nových případech více než v předchozím roce. Celkem nárůst činil 71 případů a celá skupina nemocí z DNJZ (II.9–II.12) zaujímala bezmála dvě třetiny onemocnění z II. kapitoly NzP s průměrnou délkou expozice škodlivému faktoru (noxe) dosahující téměř 9 let. U mužů se zvýšil počet nově hlášených NzP o 17 v případě nemocí periferních nervů horních končetin charakteru ischemických a úžinových neuropatií při práci s vibrujícími nástroji a zařízeními (položka II.7). Onemocnění z vibrací představovala více než třetinu všech hlášených případů z II. kapitoly seznamu NzP. Zároveň měly vibrace z této kapitoly nejdelší průměrnou délkou expozice přesahující 11 let. Celkově NzP způsobené fyzikálními faktory nejvíce vznikají u zaměstnanců spadajících svou profesí do skupiny kvalifikovaných kovodělníků a strojírenských dělníků (33 %) a horníků či stavebních dělníků (14 %). U těchto profesí mírně převažují NzP z vibrací (56 %). Dále se jedná o montážní dělníky na linkách (12 %) a obsluhu průmyslových zařízení (11 %), u nichž naopak výrazně převažují nemoci z DNJZ (84 %).

Druhou nejčastější skupinu příčin NzP představují nemoci týkající se dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobříšnice, které spadají do kapitoly III. seznamu NzP. Přestože oproti předchozímu roku vzrostla incidence těchto NzP pouze nepatrně o 2 %, dosáhly NzP dýchací soustavy vlivem poklesu ve zbývajících kapitolách již 20 % podílu na všech nově hlášených NzP v roce 2010. Nejčastěji se u mužů jednalo o pneumokoniózy uhlokopů (položka III.1.5–8) se 78 případy a silikózy (položka III.1.2–4) s 21 případy. Tato onemocnění se vyznačovala poměrně dlouhou dobou expozice, a to průměrně 19 let. Velice dlouhou průměrnou dobou expozice téměř 21 let se vyznačovaly NzP dýchací soustavy způsobené azbestem (III.2). Průměrný věk pacientů dosáhl u těchto 44 hlášených onemocnění 68 let. Nejvyšším průměrným věkem pacientů přesahujícím 77 let se však vyznačovalo 15 případů rakoviny plic způsobené radioaktivními látkami (III.6), u nichž činila délka expozice průměrně 13 let. S ohledem k tak vysokému věku vzniku onemocnění se jedná o staré zátěže ekonomické aktivity dřívějšího průmyslu. Třetinu všech hlášených NzP dýchací soustavy však způsobily ve srovnání s předchozími chorobami méně závažná astmata s 48 případy a alergické rýmy s 26 případy spadající do skupiny III.10, která se vyznačuje průměrnou expozicí dosahující necelých 7 let. Třetinu těchto NzP (III.10) způsobil prach z mouky a pětinu výparů z lepidel.

Třetí nejčastější skupinu příčin NzP představují přenosná a parazitární onemocnění, u nichž po pozvolném nárůstu incidence NzP v letech 2007 až 2009 téměř o 48 % na 5,4 případů v přepočtu na 100 tisíc pojištěnců došlo k jejímu poklesu o více než pětinu na 4,2 případy. Pokles výskytu těchto NzP byl nejvýraznější u onemocnění svrabem (položka V.1.9), kde činil 42 případů, tj. zhruba o třetinu méně oproti předchozímu roku. Tyto NzP postihují především ženy ve zdravotních a sociálních službách, kterých se také pokles výhradně týkal. Naopak nárůst z jednoho na 19 případů NzP byl zaznamenán u virových respiračních infekcí s komplikacemi (V.1.18), které postihly kromě jednoho případu pouze zdravotnický personál a 16 případů z toho způsobila obávaná prasečí chřipka typu A (H1N1). Celkově byl výskyt infekčních NzP přenesených z člověka (skupina NzP V.1) o 36 případů nižší, přičemž muži zaznamenali naopak mírný nárůst o 4 případy. U ostatních skupin infekčních a parazitárních onemocnění došlo k poklesu o sedm hlášení u přenosu ze zvířat na 25 případů a o šest hlášení u tropických infekčních chorob na 11 případů

v roce 2010. Infekční a parazitární NzP se ve srovnání s ostatními vyznačují nejnižším průměrným věkem nepřesahujícím čtyřicet let, což souvisí též s relativně krátkou dobou vystavení rizikovému faktoru. Celkově je jejich výskyt u žen vzhledem ke struktuře zaměstnaností dlouhodobě více než dvojnásobný, konkrétně v roce 2010 vychází o 59 % případů méně na nemocensky pojištěné muže oproti ženám.

Další skupinu NzP představují kožní onemocnění, jejichž výskyt od roku 2008 pozvolna poklesl více než o třetinu na 3,2 případy na 100 tisíc pojištěnců. Největší pokles téměř o dvě třetiny na 19 případů v tomto období zaznamenaly kožní NzP z ropných výrobků (IV.1.6). Výrazně se také snížil výskyt profesionálních dermatóz z chrómu a jeho sloučenin (IV.1.7), čistících, kosmetických (IV.1.4) a dezinfekčních prostředků (IV.1.15) a ostatních organických chemických látek (IV.1.17). V roce 2010 představovaly nejčastější příčinu kožních NzP dermatózy z plastických hmot (IV.1.10) s podílem 24 % na výskytu nox a dermatózy z pryže a gumárenských chemikálií (IV.1.11) s podílem 18 % z celkového počtu zjištěných nox. Výskyt kožních NzP převažuje u žen zhruba dvojnásobně, přesně o 43 % případů méně na nemocensky pojištěné muže ve srovnání ženami v roce 2010.

Podstatně méně případů oproti výše zmíněným skupinám příčin každoročně spadá do I. kapitoly seznamu NzP zahrnující poškození zdraví způsobená chemickými látkami. Výskyt těchto NzP je v posledních letech po předchozím dlouhodobém poklesu spíše ojedinělý a závisí na vzniku jednorázových negativních událostí. V roce 2010 bylo takto hlášeno 13 případů NzP, z toho se v 5 případech jednalo o intoxikaci arzénem (I.3), které byly ještě v témže roce odhlášeny a další 4 případy tvořily jiné akutní intoxikace. Ve zbývajících 4 případech vznikla onemocnění dlouhodobým působením chemických látek, které ve 3 případech vedlo ke vzniku rakoviny.

Kromě výše zmiňovaných případů NzP bylo v roce 2010 hlášeno 56 případů ohrožení nemocí z povolání, z toho 44 případů u mužů a 12 případů u žen. Ohrožení NzP představuje zjištění, že pokud by zaměstnanec pokračoval ve výkonu své práce za stejných pracovních podmínek, došlo by ke vzniku příslušné nemocí z povolání. Počet případů ohrožení NzP po nepravdělném nárůstu kolísá od roku 2002 kolem počtu 60 až 70 hlášení ročně. V roce 2010 se téměř všechna hlášení, kromě jednoho případu hrozícího vzniku astmatu, týkala fyzikálních faktorů. Především se jednalo o 26 případů nemoci periferních nervů horních končetin z vibrací (II.7) a 20 případů nemocí periferních nervů končetin z dlouhodobého nadměrného jednostranného zatížení (II.10).

Celkově byly v roce 2010 hlášeny 3 případy NzP v souvislosti s úmrtím, z toho ke 2 úmrtím došlo v důsledku rakoviny plic z radioaktivních látek a jedno úmrtí způsobila rakovina plic ve spojení s azbestózou. Na druhou stranu celkem 24 případů NzP bylo ještě ve stejném roce vyléčeno a odhlášeno, z toho 18 případů představovaly infekční a parazitární NzP, 5 případů NzP způsobené chemickými látkami a jeden případ kožní NzP. V rámci poslední VI. kapitoly seznamu NzP, zahrnující ostatní výše nejmenované škodlivé faktory a činitele, nebyl v roce 2010 hlášen žádný případ ohrožení ani onemocnění NzP. Výrazné regionální rozdíly v intenzitě a struktuře výskytu NzP souvisí s odlišnou strukturou ekonomické činnosti a zaměstnanosti v jednotlivých krajích a s jejich změnami v čase.

Podrobnější informace ke statistickým údajům a metodice jsou k dispozici v publikacích a závazných pokynech na internetových stránkách [SZÚ](#) a [ÚZIS ČR](#). Publikace „Nemoci z povolání v ČR“ vychází každoročně a od roku 2008 je zveřejňována pouze v elektronické podobě na stránkách SZÚ.

Vypracoval: Mgr. Jan Žofka

Hlášené nemoci z povolání podle pohlaví a příčin v ČR v roce 2010

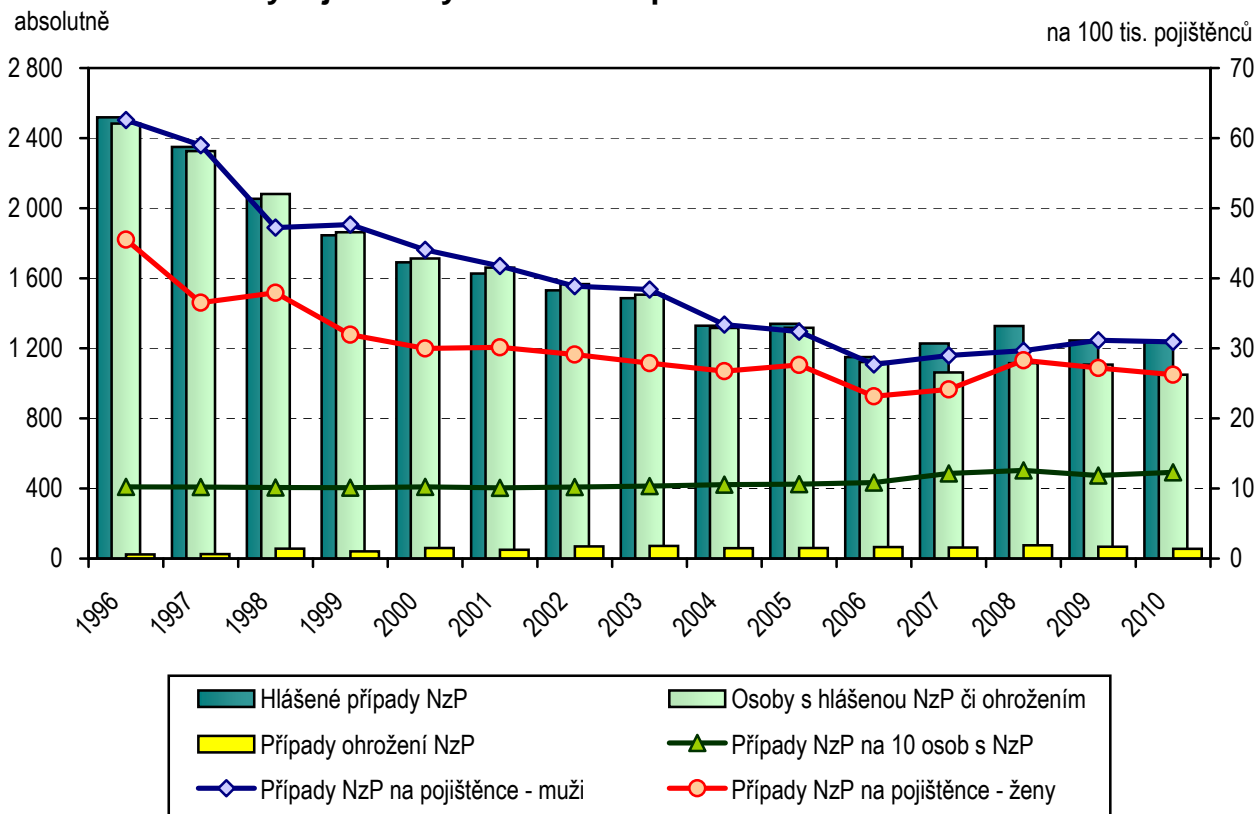
Nemoci z povolání (NzP)	Počet nově hlášených případů				Průměrný počet let	
	absolutně	na 100 000 pojištěnců ¹⁾			věku	expozice
		muži	ženy	celkem		
NzP způsobené chemickými látkami	13	0,5	0,0	0,3	46,4	6,5
NzP způsobené fyzikálními faktory	657	17,6	12,7	15,2	48,6	9,7
z toho: porucha sluchu způsobená hlukem (II.4)	16	0,6	0,1	0,4	55,5	10,3
nemoci z vibrací (II.6 - II.8)	230	10,0	0,3	5,3	47,2	11,4
nemoci z dlouhodobého nadměrného jednostranného zatížení (II.9 - II.12)	406	6,8	12,3	9,4	48,8	8,6
NzP týkající se dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobříšnice	246	8,0	3,3	5,7	54,2	14,9
z toho: pneumokoniózy způsobené SiO ₂ (III.1)	99	4,4	-	2,3	53,4	19,3
rakovina plic z radioaktiv. látek (III.6)	15	0,7	-	0,3	77,5	13,1
astma bronchiální a alergická onemocnění horních cest dýchacích (III.10)	80	1,3	2,5	1,9	43,9	6,9
NzP kožní	140	2,4	4,2	3,2	41,4	3,0
NzP přenosné a parazitární	180	2,5	6,0	4,2	39,2	5,3
NzP způsobené ostatními faktory	-	-	-	-	-	-
Případy NzP celkem	1 236	30,9	26,2	28,7	47,5	9,3
Ohrožení nemocí z povolání	56	2,0	0,6	1,3	47,9	12,7
Profesionální onemocnění celkem	1 292	32,9	26,8	30,0	47,5	9,5
Osoby s hlášeným onemocněním	1 050	26,4	22,1	24,4	47,2	9,4

Hlášené nemoci z povolání podle pohlaví a místa vzniku v ČR v roce 2010

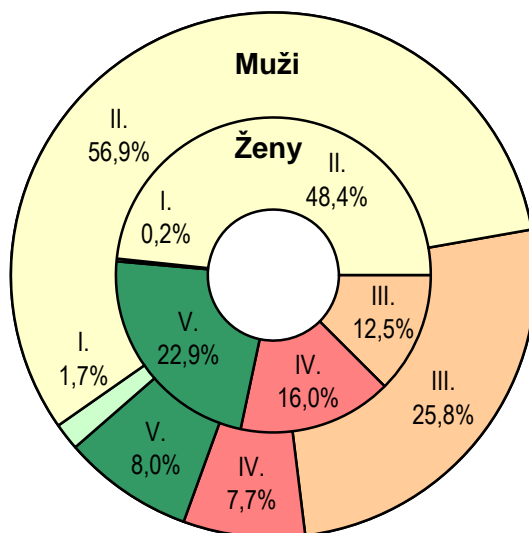
Kraj vzniku nemoci z povolání	Počet nově hlášených případů					
	absolutně			na 100 000 pojištěnců ¹⁾		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
Hl. město Praha	7	19	26	1,4	3,7	2,6
Středočeský kraj	87	43	130	39,3	22,6	31,6
Jihočeský kraj	78	76	154	61,4	66,7	63,9
Plzeňský kraj	42	59	101	36,2	57,9	46,4
Karlovarský kraj	8	2	10	16,8	4,3	10,7
Ústecký kraj	16	45	61	11,3	35,6	22,8
Liberecký kraj	7	24	31	9,0	34,8	21,1
Královéhradecký kraj	31	30	61	28,5	31,2	29,7
Pardubický kraj	45	34	79	44,8	36,9	41,0
Vysočina	14	8	22	14,6	10,1	12,6
Jihomoravský kraj	29	42	71	11,7	17,5	14,5
Olomoucký kraj	73	58	131	66,6	59,9	63,5
Zlínský kraj	7	18	25	6,0	17,7	11,5
Moravskoslezský kraj	227	86	313	94,7	41,3	69,9
ČR kraj neurčen	8	-	8	0,4	-	0,2
Zahraničí	12	1	13	0,5	0,0	0,3
Česká republika celkem	691	545	1 236	30,9	26,2	28,7

¹⁾ Nemocensky pojištěné osoby ve smyslu zákona 187/2006 Sb.

Vývoj hlášených nemocí z povolání v letech 1996–2010

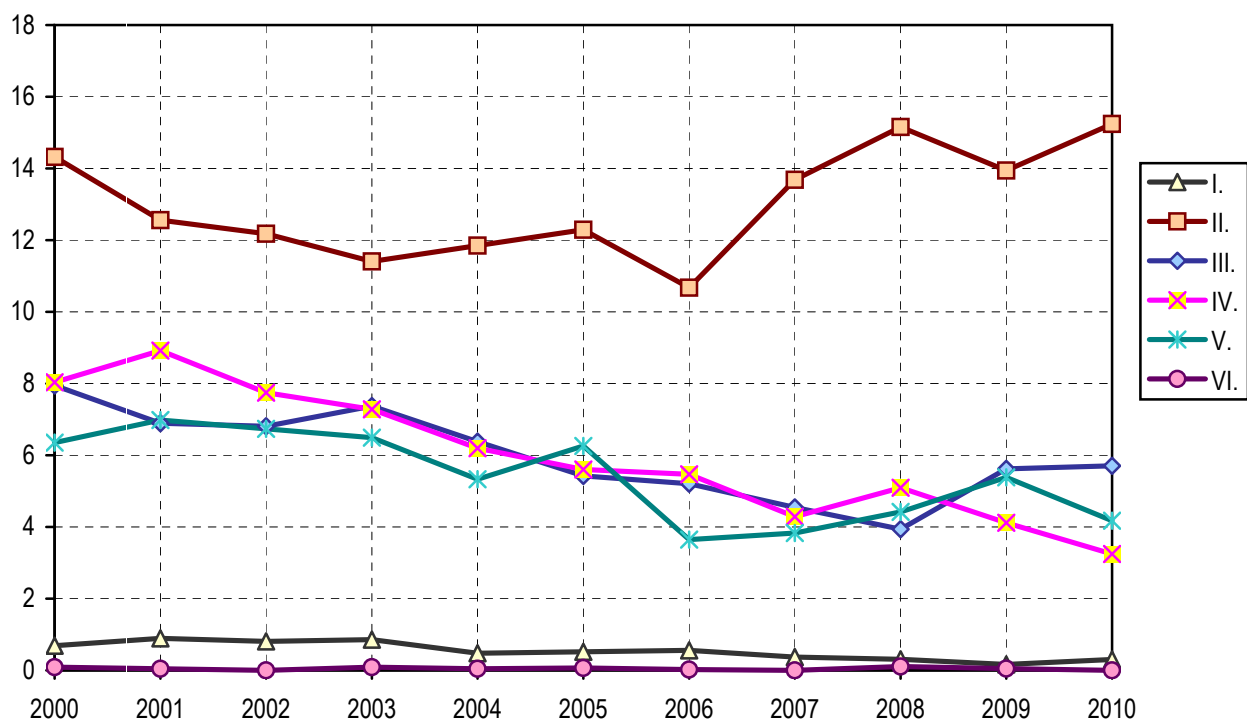

Struktura hlášených nemocí z povolání podle pohlaví a kapitol seznamu NzP v roce 2010

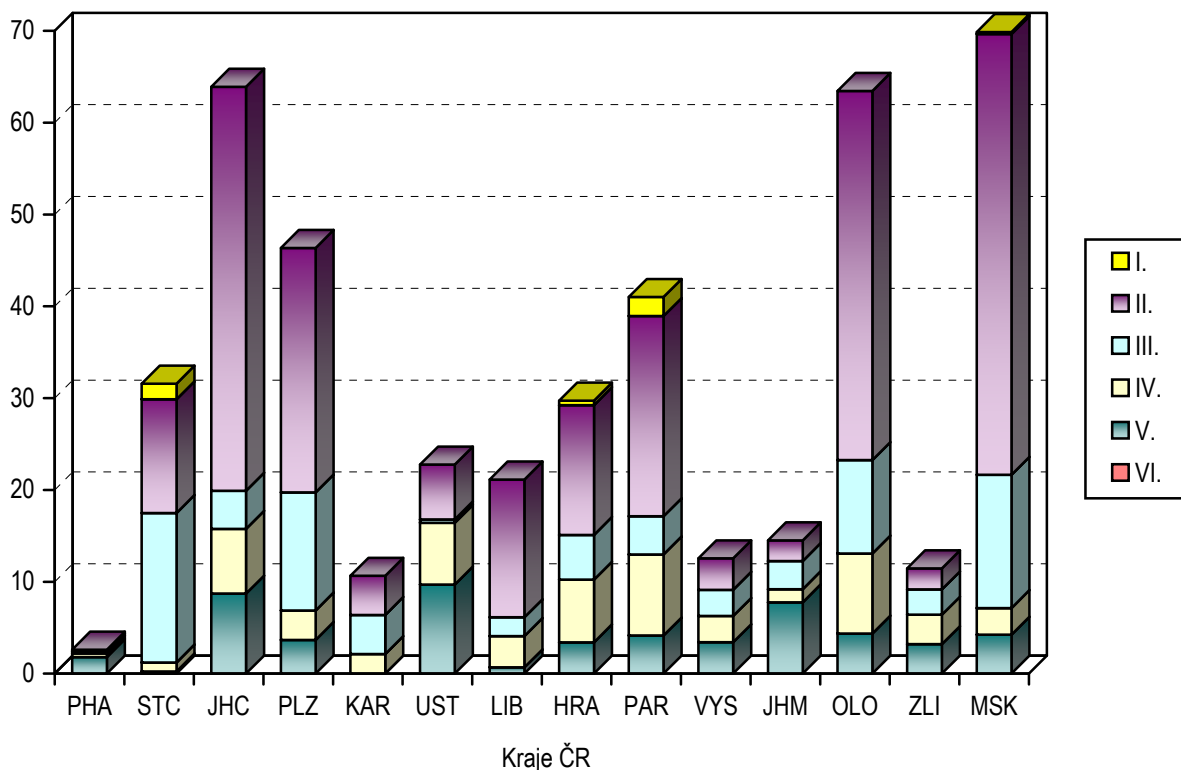
- I. Nemoci z povolání způsobené chemickými látkami
- II. Nemoci z povolání způsobené fyzikálními faktory
- III. Nemoci z povolání týkající se dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobřišnice
- IV. Nemoci z povolání kožní
- V. Nemoci z povolání přenosné a parazitární
- VI. Nemoci z povolání způsobené ostatními faktory a činiteli

Vývoj hlášených nemocí z povolání podle kapitol NzP na 100 tisíc pojištěnců v letech 2000–2010

Poznámka: Názvy kapitol NzP na straně 5.

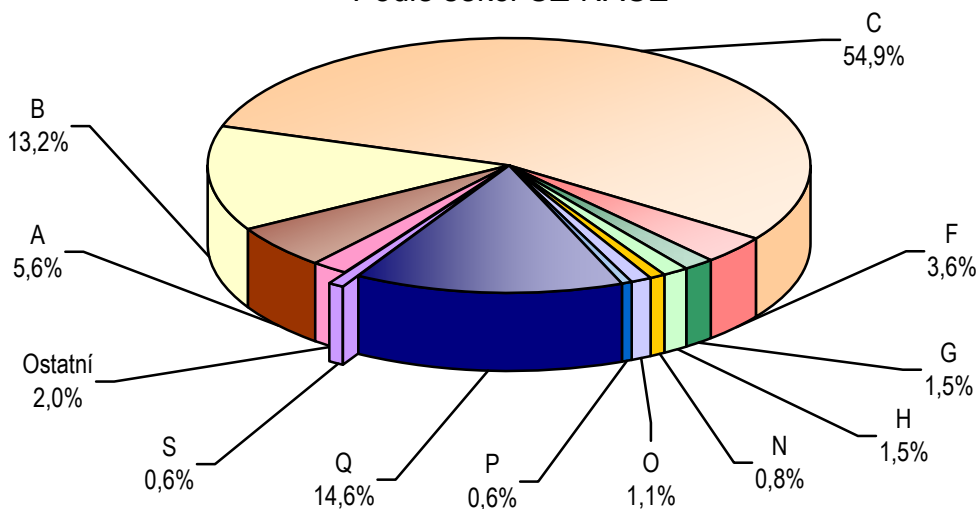
Počet hlášených nemocí z povolání podle kapitol NzP na 100 tisíc pojištěnců v krajích ČR v roce 2010

Poznámka: Názvy kapitol NzP na straně 5.

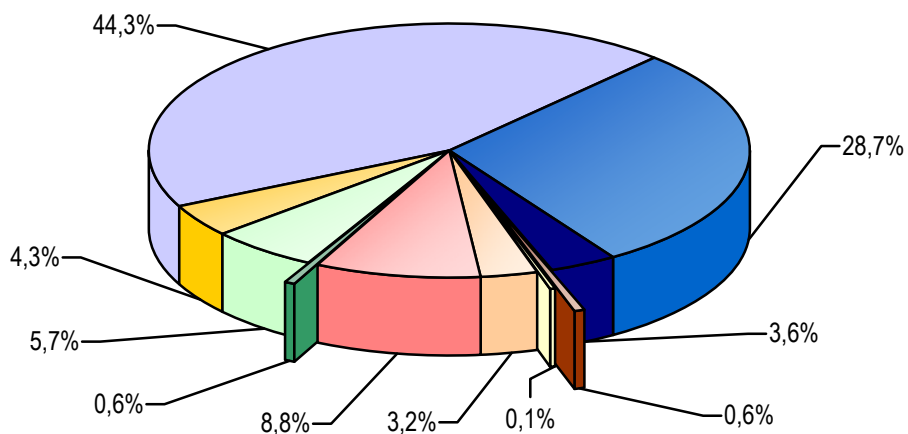
Struktura hlášených nemocí z povolání v roce 2010

Podle sekcí CZ-NACE

A Zemědělství, lesnictví a rybářství	I Ubytování, stravování a pohostinství
B Těžba a dobývání	M Profesní, vědecké a technické činnosti
C Zpracovatelský průmysl	N Administrativní a podpůrné činnosti
E Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení
F Stavebnictví	P Vzdělávání
G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	Q Zdravotní a sociální péče
H Doprava a skladování	R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti
	S Ostatní činnosti

Podle tříd KZAM

■ Příslušníci armády
■ Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci
■ Vědečtí a odborní duševní pracovníci
■ Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech
■ Nižší administrativní pracovníci (úředníci)
■ Provozní pracovníci ve službách a obchodě
■ Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a v příbuzných oborech (kromě obsluhy strojů)
■ Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)
■ Obsluha strojů a zařízení
■ Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci